Цана асобнага нумару 20 грошаў.

Opłatę pocztową uiszczono ryczałtem.

НАША ПРАЎДА

Выходзіць два разы у тыдзень.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Вільня, Віленская вул. 12—6 (Wileńska 12. m. 6) Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 гадз. штодня, апрача сьвяточных дзён. Адміністр. ад 9 да 3.	Падпіска на адзін месяц з дастаўкай да хаты 1 зл. 50 гр. Для заграніцы ўдвая даражэй. Перамена адрэса 30 гр.	Непрынятыя ў друк рукапісы назад не вяртаюцца. Аплата надрукаванага залежыць ад Рэдакцыі.	Цана абвестак: перад тэкстам 25 грош., сярод тэксту 20 грошы і на 4 стр. 15 гр. за радок пэтыту ў 1 шпальту.

№ 20 Вільня, Субота 11-га чэрвеня 1927 г. Год I

Перасьцярога.

Забойства радавага пасла ў Варшаве, Войкова, гадунцом расейскіх манархістаў выклікае пачуцьцё агіды ў душы кожнага, хто разумее, што забіць ідэю з браўнінга—і немагчыма, і спроба ў гэткім кірунку толькі выяўляе бяссільле таго, хто хоча такім спосабам расправіцца з нямілай яму ідэяй. Але мы тутака хочам адзначыць палітычны бок забойства.

Пазыцыя, занятая дагэтуль афіцыяльным прадстаўніцтвам Польшы, выключае, здаецца, закід, быццам яно ў якой-колечы меры *сьвядома* вінавата ў здарыўшымся злачынстве. Польшча, вядучы перагаворы аб пазыцы ў Амэрыцы, мусіла ясна і выразна заявіць аб сваіх мірных імкненьнях, даючы довад гэтага абвяшчэньнем свайго нэйтралітэту ў англійска-радавым канфлікце. Паскольку Англія гатова была даць Польшчы пазыку на тое, *каб яна ваявала з СССР*, пастольку Амэрыка дае грошы з тым, *каб Польшча не ваявала.* І выбар Польшчай — Амэрыкі гаворыць сам за сябе. Але якраз *Англіі патрэбен канфлікт* паміж СССР і Польшчай. Англіі трэба за ўсякую цану выклікаць новую вайну на Усходзе Эўропы, каб адцягнуць увагу і сілы СССР ад Кітаю ды Індыі. І калі ў такі мамэнт у сталіцы Польшчы здарылася крывавая расправа з паслом СССР, дык мімаволі вочы кіруюцца ў бок Англіі, шукаючы вінавайцаў—там.

Ня трэба забывацца, што ў Англіі крэпкае гняздо зьвілі сабе расейскія манархісты — з старой царыцай Марыяй Тодараўнай на чале. Там хаваюцца вялізарныя капіталы царскае сям'і, там манархісты карыстаюцца поўнай свабодай дзеяльнасьці і там чарпаюць грошы на гэту дзеяльнасьць. Ясна, што з англійскім урадам—асабліва з сучасным — мусяць у манархістаў істнаваць дужа прыязныя адносіны. І зусім *не немагчыма*, што манархістычныя дзеячы, каб—з аднаго боку—„дапеч“ ненавіснай ім бальшавіцкай уладзе, а з другога—дагадзіць сваім англійскім прыяцелям,—„падрадзіліся“ выклікаць так пажаданы для Англіі канфлікт між Польшчай і СССР — шляхам забойства Войкова. І зусім *не прыпадкова* Войков забіты акурат напярэдадні ягонага выезду ў Маску — дзеля ўзнаўленьня між Польшчай і СССР перагавораў аб заключэньні ўмовы аб узаемным ненападаньні.... Націснулі кнопку ў Лёндане,—і вось манархісты ў Польшчы папхнулі на крывавае дзела свайго гадунца....

Мы сказалі, што аб *сьвядомай* віне Польшчы ў крывавай расправе ня сьмеем гаварыць, але гэта не выключае віны *несьвядомай*. Справа ў тым, што ў Польшчы, таксама, як і ў Англіі, жыве даволі многа расейскіх эмігрантаў-манархістаў, якія блізу зусім адкрыта вядуць сваю работу. Тут яны ўзгадоўваюць у старым—царскаслаўным—духу ня толькі эмігранцкую моладзь, але й мясцовую. Тут „засуджаюць на сьмерць“ беларускі і ўкраінскі народы, дапамагаючы польскаму нацыяналізму змагацца з імі. Мала таго: большасьць з іх—пад відам „ідэйнага“ жаданьня бароцца з бальшавікамі — добра „ўстроілася“ тут, займаючы пасады *ў дэфэнзыве* і іншых урадавых установах. Надовячы паўурадавы „Кур'ер Віленьскі“ (гл. № 126) называў нават рад імёнаў гэткіх расейскіх „дзеячоў“ (Зубовых, Львовых і інш.), якія супрацоўнічаюць з польскай уладай, захопленай эндэкамі, у Наваградчыне. Такіх-жа „дзеячоў“, як усім ведама, даволі знойдзецца і ў Вільні, а адзін з іх зьяўляецца як-быццам „мужам даверыя“ адміністрацыі ў справах, датыкаючых беларусаў.... Дык якое-ж дзіва, што манархістычныя „дзеячы“ чуюць сябе ў Польшчы „недатыкальнымі“ і бяскарнымі ды могуць наважыцца на дзела, падобнае да „геройства“ Кавэрды?!

За Войковым могуць пайсьці і другія ахвяры расейскіх манархістаў, і не канечне спаміж „інародцаў“.... І трыманьне далей у межах Польшчы манархістычных „дзеячоў“, дый карыстаньне з іхніх услуг дэфэнзыўнага характару,—гэта *ігра з агнём.* Правакацыя, якой зьяўляецца адносна да польска-радавых адносінаў забойства радавага пасла Войкова, павінна-б паслужыць для Польшчы дужа красамоўнай перасьцярогай.

Ці паслужыць,—ну, гэта ўжо другое пытаньне. Бо-ж, да прыкладу, сярод зарыштаваных і ператрэсеных у Вільні манархістаў неяк не сустракаем акурат тых, што выявілі асабліўую блізкасьць да дэфэнзывы...

Дагаварыліся!

Сельсаюзьнікі, пасьля выданьня дэкрэту аб карах за абразу чэсьці ў прэсе, крыху прыдзяржалі за зубамі свой цераз меру распушчаны язык і зрабілі спробу „палемікі“ з намі на ідэйным груньце. Аднак, спроба гэтая аказалася вельмі няўдалай: паводле раз назаўсёды заведзенага ў сельсаюзьнікаў звычаю, яны, ня маючы што адказаць на канкрэтныя закіды ім дужа цяжкага зьместу, узводзяць на нас самыя сьмешныя абвінавачаньні. „Лягнуўшы“ разгромленую ўрадам „Грамаду“ за тое, што яна не аказала аружнага адпору пры ліквідацыі яе ўладамі (—а гэтага-ж так хацелася і „доктару“ Павлюкевічу, і тым, для каго ён працуе!), — „Сялян. Ніва“ ў апошнім нумары з 8-га чэрвеня піша:

„чаму-ж гэта, укараючы нас у бязьдзейнасьці, маючы магчымасьць на дзейнасьць, кіраўнік „Нашае Праўды“ замест таго, каб атакаваць запраўднага ворага з выгаднае пазіцыі—„бамбардуе“ нас Беларусаў, згуртаваных каля Беларускага Сял. Саюзу, як нацыянальнай незалежніцкай арганізацыі? Чаму-ж „Наша Праўда“ не змагаецца з паўлюкевічаўшчынай і ўмястоўшчынай з іх урадавымі органамі, а пераважна з незалежніцкім сялянскім кірункам? Гэтыя пытаньні не патрабуюць адказу. Усім ясна, што ўсе гэтыя тры кірункі ідуць проці незалежнага сялянскага быту. Як „Наша Праўда“ так і „Бел. Слова“ і „Бел. Дзень“ хочуць трымаць нашае сялянства ў цемры, у дэзарганізацыі, каб чужая ўлада магла лёгка выкарыстоўваць працу мазольных сялянскіх рук. Але гэтая праца ім не ўдаецца. Сялянства пайшло сьведама, каб бел-чырвона-белы сьцяг сапраўды сялянскай арганізацыі—Беларускага Сялянскага Саюзу падняць высока“.

Вось дык добры спосаб палемікі! Хоцьбы нешта надобнае да веры выдумлялі, а то чаўпуць такое аб нашай часопісі, чаго запраўды-ж і Павлюкевіч і Умястоўскі паўстыдаліся-бы.... І на ўсе гэтыя гумарыстычныя „чаму?“, для якіх, ведама-ж, навет месца ў адосінах да нас быць ня можа, — на ўсе гэтыя закіды аб нашай „барацьбе“ з незалежніцкай ідэалёгіяй—адкажам проста і ясна:

У „незалежнасьць“, робленую сельсаюзьнікамі і хадэкамі... з **дазволу польскае дэфэнзывы**, мы ня верым! Больш таго: мы лічым, што тыя, хто ў мамэнт непрымірымае, напружанае барацьбы нашае за самы быт нашага народу пад Польшчай і элемэнтарныя правы яго, стараецца пераканаць масы, быццам **Польшча дазваляе нам будаваць незалежную Беларусь,—тыя сьведама баламуцяць беларускія масы і служаць ня ім, а—чужым багам...**

Ува ўсей „палеміцы“ „Сялянскае Нівы“ мы знаходзім толькі адно цэннае прызнаньне: што **сельсаюзьнікі запраўды не займаюцца арганізацыяй масаў.** Пэўне ж: арганізаванае волі народу гэныя паны баяцца горш сьмерці, і ім куды выгадней займаць пазіцыю „павадыроў“ і „прадстаўнікоў“ нез'арганізаванага беларускага народу, чым арганізоўваць масы дзеля выяўленьня запраўднае іх волі.

Да забойства радавага пасла.

Выражэньні жалю з боку польскіх уладаў.

П. Прэзыдэнт Рэспублікі паслаў старшыні Цэнтр. Выкав. Камітэту СССР тэлеграму, у якой піша: „Глыбака ўзварушаны і абураны агідным замахам на асобу неаджалаванага пасла Войкова, прашу пана прыняць найшчырэйшыя выразы майго спачуцьця“.

Падобную-ж тэлеграму выслаў і мін. зам. спраў Залескі да заступніка камісара заграпічных спраў у Маскве

Водгукі забойства ў польскай прэсе.

Здаецца, уся польская прэса зьмяшчае артыкулы, якія абураюцца на ўчынак, дакананы над радавым паслом у Варшаве. Польская прэса падчырківае, што Войков быў прыхільнікам падпісаньня гаранцыйнага і гандлёвага трактатаў з Польшчай.

Радавы ўрад хоча сачыць за ходам сьледзтва.

Радавае пасольства ў Варшаве выпусьціла афіцыяльны камунікат, у якім сцьвярджае, што аб праездзе лёнданскага таргавага прадстаўніцтва, якое сустракаў Войков, ведалі толькі найважнейшыя асобы ў пасольстве, але тэлеграма Розенгольца ня была шыфраваная. Дык—або за паслом Войковым спэцыяльна сачыў забойца, або ён быў праз кагосьці павядомлены аб тым, што пасол будзе на вагзале. — Далей камунікат кажа, што пасольства выразіла жаданьне, каб яго прадстаўнік быў прысутны пры дапросе забойцы, а таксама і пры далейшым сьледзтве. Міністар заграпічных спраў абяцаў перадаць дамаганьне пасольства міністру справядлівасьці.

Пасольства паведаміла аб здарэньні маскоўскі ўрад, ад якога чакае інструкцыяў.

Нота радавага ўраду.

7-га чэрвеня ўвечары польскі пасол зрабіў візыту заступніку камісара замежных спраў Літвінову, каб выразіць яму жаль з прычыны забойства пасла Войкова. Літвінов у часе гутаркі падаў польскаму паслу ноту радавага ўраду — гэткага зьместу:

Урад СССР толькі што атрымаў кароткае тэлеграфнае данясеньне аб забойстве расейскім манархістам паўнамоцнага прадстаўніка СССР у Польшчы, Войкова. Саюзны ўрад бачыць сувязь паміж гэтым нячуваным праступленьнем і цэлым радам актаў, скіраваных да зьніштажэньня дыпляматычнага прадстаўніцтва СССР за граніцай, — актаў, якія беспасярэдна пагражаюць міру... Напад на радавае пасольства ў Пэкіне, асада консульства СССР у Шанхаі, паліцэйскі налёт на тарговую дэлегацыю ў Лёндане, правакацыйны разрыў стасункаў Англіі — цэлы рад гэткіх актаў ажывіў дзеяльнасьць рэакцыйных групаў, якія хапаюцца за аружжа дзеля палітычных забойстваў.

Саюзны ўрад у забойстве свайго пасла бачыць таксама рэзультаты і таго, што польскі ўрад не тасаваў усіх неабходных сродкаў проці праступнай дзеяльнасьці на тэрыторыі Польшчы расейскіх контр-рэвалюцыйных тэрарыстычных арганізацыяў, асабліва небясьпечных для міру пры сучасным напружаным міжнародавым палажэньні.

Радавы ўрад у свой час зварачаў увагу польскага ўраду на дзеяльнасьць белагвардзейскіх тэрарыстаў і неаднойчы папераджаў польскі ўрад аб магчымасьці правакацыйных праступленьняў з боку гэтых элемэнтаў.

Абвяшчаючы з прычыны ўсяго гэтага свой востры пратэст і лічучы, што польскі ўрад ня можа ўхіліцца ад адказнасьці за тое, што здарылася,—саюзны ўрад астаўляе за сабой права вярнуцца да гэтай справы — пасьля атрыманьня больш падрабязных і вычэрпываючых інфармацыяў аб дакананым у Варшаве праступленьні.

Чычэрын аб забойстве пасла Войкава.

Паў-урадавы камунікат у Бэрлінскіх газэтах, выданы аб спатканьні Мін. Штрэзэмана з Чычэрынам, кажа паміж іншым аб тым, як аднясьліся абодва міністры—дыплямагы да факту забойства радавага пасла ў Варшаве.

Штрэзэман першы паведаміў Чычэрына аб забойстве. Абодва міністры выразілі пераканаьне, што забойства не пацягне за сабой ніякіх небясьпечных зьменаў у агульным палажэньні ў Эўропе, — тым больш, што польскі ўрад выразіў безадкладна пасьля замаху — ня толькі жаль, але і абяцаньне сурова пакараць вінавайцу. Чычэрын асабліва падчыркнуў, што забойства Войкова ня ўплыне на пагаршэньне адносінаў між СССР і Польшчай.

Англійскі пасол у Варшаве паехаў у водпуск!...

Англійскі пасол у Польшчы Макс Мюльлер на другі дзень пасьля забойства пасла Войкава выехаў у одпуск на 5 тыдняў.

Часовы заступнік Войкава.

Абавязкі забітага пасла часова заступае раднік пасольства Уладзімер Ульянаў, мінчук-беларус.

Забойца Войкова.

Забойца Войкова—ведамы ў Вільні вучань Кавэрда

Мясцовыя газэты падаюць гэткія весткі аб гэтым Кавэрдзе. Кавэрда сьпярша вучыўся ў Віленскай Беларускай Гімназіі, пасьля перайшоў у расейскую гімназію Віленск. Расейскага Таварыства, дзе быў у 8 клясе. Вучыўся ён дрэнна, дык ня быў дапушчаны да экзаменаў на матуру. Апошнія гады Кавэрда працаваў, як экспэдытар ды амаль што не сэкрэтар рэдакцыі „Беларускага Слова“ ведамага Павлюкевіча.

22 траўня Кавэрда быццам выехаў з Вільні ў няведамым кірунку. Матка думала, што ён паехаў у Чэха-Славакію. Але „Віл. Утро“ дадае, што Кавэрду бачылі ў Вільні 4 чэрвеня; дамоў ён быццам не заходзіў.

Варшаўскія газэты пішуць, што на дапросе Кавэрда заявіў, што ён забіў радавага пасла ў помсту за Расею, з матываў ідэйных, але таксама і асабістых, бо яму той адмовіў у дазволе на ўезд у СССР. На запытаньне, чаму ён хацеў выехаць у СССР, Кавэрда адказаў, што яму вельмі дрэнна жывецца ў Польшчы, што ня мае чаго есьці, што тут „фатальныя адносіны“...

Ці-ж запраўды Павлюкевіч так дрэнна плоціць сваім служачым?!

Па нітачцы да клубочка...

Цікаўнае становішча ў справе замаху на пасла Войкова заняў „Кур'ер Віленьскі“—орган паноў польскіх дэмакратаў. У нумары з 8 чэрвеня, пішучы аб забойцы пасла, Кавэрдзе, польская часопісь сьвядома стараецца **навясьці на фальшывы сьлед**, заяўляючы, быццам Кавэрда **ў 1925 годзе „ўвайшоў у склад Грамады“ і „прымаў вельмі чыннае ўчасьце ў яе рабоце“.** А тым часам у той жа дзень „доктар“ Павлюкевіч, у якога „ўзгадаваўся“ забойца, заявіў у „Слове“, што „ведае Барыса Кавэрду вельмі даўно. Быў ён яшчэ вельмі маладым хлопцам, калі распачаў працу карэктара ў органах **беларускае партыі, якая стаіць на груньце польскае паньствовасьці,** — здаецца, **ад 1923 году**“... Толькі назаўтра рэдакцыя направіла гэту сваю „абмылку“.

Калі-б так выясьніць, хто з рэдакцыі „Кур. Віл.“ баламуціць грамадзянства і стараецца замятаць запраўдныя сьляды злачынства, дык мо' мы мелі бы нітачку, якая давяла бы сьледчыя ўлады і да клубочка?!...

Арышты сярод расейскіх эмігрантаў.

„ПАТ“ паведамляе:

Дзеля таго, каб даведацца, ці істнуе сувязь між забойствам пасла Войкава і дзеяльнасьцю некатарых групаў расейскай эмі-эміграцыі ў Польшчы, паліцэйскія ўлады 7-га чэрвеня зрабілі рад вобыскаў і арыштаў сярод расейскіх дзеячоў. У Варшаве арыштаваны 7 асоб, сярод іх — уласьнік агенцтва „Русспрэс“ п. Кельніч, былы расейскі генарал Максімовіч і інш.

У Вільні арыштаваны аж 24 асобы. Сярод іх — Аксаков, Галышэв (былы старшыня Расейскага Таварыства), Яковлев (рэдактар процібальшавіцкага лістка „Новая Рассея“), Сологуб, Зубков (былы ня то ўраднік, ня то акалодачны царскай паліцыі), Мысьлін (нікаму ня ведамы „павадыр“ і дэлегат на Зарубежны зьезд), Бородін (уласьнік кінэматаграфу „Гэліос“), Гофман (былы паўкоўнік генар. штабу), Ермаков, Бутурлін (старшыня віленскага аддзяленьня „Расейск. Народнага Аб'ядн.“), Божэранов, Емельянов (віцэ старш-

Расейск. Т-ва), А. і Р. Румянцавы, бацька і сын — студэнт, Анна Карабовіч, Вячаслаў Адамовіч і інш.

„Дзен. Віл.“ дадае, што, усяго ў Вільні зроблена 46 вобыскаў, у тым ліку — ў рэдакцыі „Віленскай Газэты Злоты“. Назаўтра ўсіх іх звольнілі.

Апрача арыштаў у Вільні, арыштавана 15 расейцаў у розных паветах віленскага ваяводзтва.

Салідарнасьць манархістаў.

Віленскія манархісты ўраз-жа пасьля забойства Войкова абвясьцілі ў сваім органе „Новая Россія“ публічны збор грошы для сям'і Кавэрды, выяўляючы гэтак сваю салідарнасьць з забойцай! Нумар газэты сканфіскавала паліцыя.

Кандыдаты «Беларуска-Расейскага» сьпіску і забойства пасла Войкова.

Дзеля характэрыстыкі тэй расейскай групы, разам з якой „нашы“ сельсаюзьнікі выбраліся іосьці на выбары ў мястовы самаўрад у Вільні пад нумарам 1, цікава адзначыць, што—ў сувязі з забойствам Кавэрдай пасла Войкова—абодва галоўныя прадстаўнікі расейскае групы на гэтым сьпіску: **Емельянов** і **Румянцев** — былі заарыштаваны польскай паліцыяй, якая гэтым сцьвярдзіла сувязь саюзьнікаў „нашых“ сельсаюзьнікаў **з расейскім манархістычным рухам наагул**. Дык беларусы, калі хочаце, каб ізноў вярнулася для народаў былае Расеі царская нагайка,—галасуйце за сьпісак № 1 і гэтак узмацняйце і на нашай зямлі ўплывы расейскіх манархістаў!

Вось на які шлях заклікаюць вас сельсаюзьніцкія „дзеячы“!!!

На Балканах неспакойна.

Разрыў дыпляматычных зносінаў паміж Югаславіяй і Альбаніяй.

Быццам ужо зусім „залагоджаны“ канфлікт між Югаславіяй і Альбаніяй ізноў разгарэўся з нябывалай сілай і ўрэшце давёў да разрыву зносінаў паміж абыдвума краямі.

Ход апошніх падзей залішне ярка сьведчыць аб тым, што Італія выразна правакуе Югаславію на ваенны канфлікт на грунце імкненьня Італіі да панаваньня над Альбаніяй, дый што Югаславія зусім ня хоча бяз бою ўступаць Італіі свае ўплывы на гэты палітычна нявыразны ды бязладны край на Балканах. Мы ведаем, што, побач з пратэстам проці арышту югаслаўскага драгамана (тлумача) ў Тырано, югаслаўскі ўрад патрэбаваў яго звальненьня ў вельмі рэзкай форме, абразьлівай для альбанскага ўраду. Альбанскі ўрад, пад націскам італьянскіх „дарадцаў“ адказаў адмовай, пазываючыся на тое, што арыштаваны драгаман — грамадзянін Альбаніі. Тады югаслаўскі ўрад дадаў, што, калі ў працягу пэўнага часу гэты драгаман Г'юрковіч ня будзе звольнены, дык усе прадстаўнікі Югаславіі выедуць з Альбаніі; — інакш кажучы, што югаслаўскі ўрад спыніць дыпляматычныя зносіны з альбанскім. Гэта-ж амаль не пагроза вайной! Альбанскі ўрад перастрашыўся сьпярша такога вострага павароту справы і згадзіўся звольніць арыштаванага,—пад варункам, што югаслаўскі ўрад „возьме назад“ некаторыя рэзкія выражэньні з свайго ўльтыматуму. Югаслаўскі ўрад зразумеў гэтае жаданьне, як ігру на тое, каб працягнуць час (можа—каб даць магчымасьць падгатавацца да ўваходу ў „ігру“ Італіі?!), правакуючы разрыў стасункаў,—і зрабіў гэты апошні крок—апошні перад аб'яўленьнем вайны.

Венская прэса піша, што новае завастрэньне канфлікту выклікана ўмысна італьянскім урадам, які ня хоча весьці беспасрэдных перагавораў з Югаславіяй у справе італьянска-альбанскага трактату, апратэставанага Югаславіяй, але хоча, наадварот, пакуль-што пакінуць справу нявырашанай, — каб у кожны мамэнт можна было прычапіцца і—рашыць справу аружжам.

Італьянскія газэты пішуць, што югаслаўскі ўрад сваім рэзкім ультыматумам умысна абраз'ў альбанскі ўрад, каб адкінуць магчымасьць залагоджаньня канфлікту...

Парыжская прэса называе стварыўшаеся на Балканах палажэньне вельмі трывожным. Альбанска-югаслаўскі канфлікт, калі навет і будзе залагоджаны, ня спыніць, але яшчэ больш завострыць спор Югаславіі з Італіяй аб Альбанію. Францускія газэты зьмяшчаюць цікаўныя весткі аб тым, што альбанскі прэм'ер ужо быў даў загад споўніць дамаганьне Югаславіі і тым залагодзіць канфлікт; ён навет ужо тэлеграфаваў да альбанскага пасла ў Белградзе, каб той паведаміў югаслаўскага міністра Марынкавіча аб звальненьні югаслаўскага консула... Але ў апошні мамэнт гэтая пастанова ўраду Альбаніі была зьменена—пад націскам Мусоліні... Гэта ясна паказывае, якую „незалежнасьць“ мае Альбанія.

Югаслаўскае пасольства пакінула Альбанію.

Прадстаўніцтва Югаславіі з усімі консуламі пакінула Альбанію.

Альбанскі ўрад зьвярнуўся ў Лігу Народаў.

Альбанскі ўрад паведаміў Лігу Народаў аб разрыве Югаслаўскім урадам стасункаў з Альбаніяй. 13 чэрвеня адчыняецца сэсія Рады Лігі, дык можна думаць, што апошняя прыме меры, каб не дапусьціць да вайны. Калі... калі ёй гэта будзе выгадна!

Роля Англіі.

Француская прэса піша, што — на падставе апошняга лёнданскага паразуменьня Англіі з Францыяй—урады гэтых краёў павінны ўмяшацца згодна ў справу канфлікту, каб загарантаваць мір на Балканах... Адна з францускіх газэтаў дык яшчэ ясьней піша, што за плячыма альбанскіх рызыкантаў стаіць, навет не хаваючыся, італьянскі ўрад; але і далей адвага італьянскіх авантурыстаў апіраецца на тайным падтрыманьні Англіі. Дык—як зрэшта і ўсюды на сьвеце, дзе толькі завогнены стасункі ды зарыта пагроза вайны,—трэба шукаць рукі англійскіх „пажарных“...

Выбух складаў амуніцыі пад Кракавам.

Як мы паведамлялі, 5 чэрвеня ў 10 гадзін раніцы здарыўся вялізарны выбух складаў амуніцыі і парахоўні пад самым Кракавам — Вітавіцах. Узарваліся 2 вялізарныя магазыны (склады). У адным з іх было аж 80 тысяч. кіляграмаў рознага роду выбуховых матэрыялаў, у другім — шмат рознай сапёрскай амуніцыі.

Выбух быў такі сільны, што ў Кракаве думалі, быццам гэта — зямлітрасеньне. У месьце Кракаве, навет у цэнтры, націск паветра быў такі, што на вуліцы людзей зьбівала з ног, скідала з крэслаў у дамох; маса вокнаў у месьце стаўкліся ў груз. У некаторых мясцох места напор паветра пазваліваў муры, пазрываў ды пакруціў грубыя, каваныя зялезныя акяньніцы ў крамах.

На месцы выбуху — толькі вялізарная, яма, засыпаная грузам. Навакол месца выбуху, дзе ў незразумелай зусім блізіні мясьціўся цэлы рад розных меставых установаў, як дзяцінныя больніцы — з сотнямі хворых дзяцей і інш., ня лічучы прыватных дамоў,—скуткі і сьляды выбуху—страшэнныя.

Слушна піша навочны сьведка—карэспандэнт „Роботніка“, што — навука страшэннага выбуху ў Варшаўскай цытадэлі (ў 1923 годзе) прапала дарма для польскіх уладаў. Тады міністар унутран. спраў Кернік вінаваціў у выбуху... жыдоў-замахоўцаў. Але тады навет француская ваенная місія ў Парыжу пратэставала проці такога „простага“ тлумачэньня, заявіўшы, што яна даўно і некалькі разоў перасьцерагала адпаведныя польскія ўлады аб небясьпецы самазапаліваньня новых гатункаў пораху, якія трэба хаваць асабліва, а перадусім — далёка ад жыльля. „Францускія перасьцярогі прапалі бяз рэха“, сцьвярджае „Роботнік“. Прычынай выбуху і цяпер, як сцьвярдзіў вучоны спэцыяліст, запрошаны ўрадам, было самазапаленьне—у выніку вялікае гарачыні апошніх дзён — аднаго гатунку пораху, які, відаць, папросту ня ўмеюць хаваць у Польшчы.

Лічба ахвяр катастрофы — вялізарная. Усяго, як сцьвярдзіў у заяве журналістам кракаўскі ваявода, ранена аж 486 асоб, якія ляжаць, ці былі агледжаны ў бальніцах. Ранена большасьць няцяжка, — пераважна шклом, якое сыпалася з вокнаў. Асабліва цяжка пацярпелі дзеці, што лячыліся ў бальніцах, якія былі разьмешчаны **навакол парахоўняў...** 115 дзяцей перавезены ў іншыя больніцы — пасьля „курацыі“ ў кракаўскіх парахоўнях. Цяжка раненых 35 асоб, у тым—12 дзяцей. Забіты на мейсцы вартаўнік пры складах.

Стратаў прыватных асобаў аблічана на некалькі мільёнаў злотых. Але на тое, каб адбудаваць усё тое, што зьвішчана катастрофай, патрэбны „баёнскія сумы грошаў“... Урад асыгнаваў на дапамогу ахвярам выбуху паўмільёна зл.

На месца катастрофы выехаў віцэ-прэм. Бартэль, які заявіў на месцы, што ўрад заплоціць усе страты.

Чуткі аб „замаху“ на кракаўскія парахоўні.

Толькі-што афіцыяльная экспэртыза сцьвярдзіла, што прычына выбуху кракаўскіх парахоўняў зьмяшчалася ў няўменьні адпаведных уладаў хаваць новыя гатункі пораху, якія самі запаліліся ад вялікае гарачыні, толькі што—на падставе гэтага прысуду спэцыялістаў-хімікаў — зроблены новыя распраджэньні ўладаў дзеля забясьпечаньня ад небясьпекі. А вось ужо розныя „ўсходнія Агенцтвы“ ды „Глосы Народу“ знаходзяць і „западозраных асобаў“, якія—„якраз у часе выбуху — прыехалі з Варшавы „з з апаленымі шнурамі“, ды былі арыштаваны паліцыяй. Словам, ізноў—„замах“!

Палітычная хроніка.

У Польшчы.

Кангрэс польскай „Сялянскай Партыі“.

У Варшаве адбыўся зьезд польскага „Сялянскага Саюзу“—п. п. Бруля і Домбскага. Вітаючы зьезд, пас. Домбскі ў сваей „Газэце Хлопскай“ піша:

„Вось, нарэшце сяляне сталі на адзіны шлях, які можа давясьці іх да перамогі. — Шлях гэты—шлях сялянскай клясавай палітыкі. Аджыўляючы рух, які—ў выніку гэтай новай палітыкі — ахапіў сялянскія душы ад усходу Польшчы на заход і ад палудня да паўночы, — кажа, што мы стаімо на добрай дарозе. Пад лёзунгамі гэтай клясавай сялянскай палітыкі, якая аб'яднае ў хуткім часе ўсіх сялян, мы будзем весьці нарады на нашым Кангрэсе—дзеля дабра сялянства і дзеля дабра ўсей Польшчы, — бо што ж такое Польшча без сялян?... Нарады нашы будуць грозныя ды варожыя толькі для паразітаў, грабежцаў нашай зямлі, для эксплёататараў ды шырыцеляў цемры“...

Як ведама, гэты „Сялянскі Саюз“ кіруецца пасольскім клюбам, які—побач з Вызваленьнем і 4 сябрамі „Клюбу Працы“ — стварае „парляманцкую падставу“ для ўраду п. п. Мэйштовічаў ды Незабытоўскіх. Гэта не перашкаджала гэтым клюбам „пілсудчыкаў без засьцярогаў“—з аднаго боку—дамагацца адстаўкі Незабытоўскага, але з другога боку—пахваляць яго „палітыку высокіх цэнаў на збожжа“, у выніку якой, паміж іншым, узрасьлі і цэны на зямлю ў краі. З гэтага ясна, што — пакуль жывуць ды сядзяць у Сойме паны Домбскія, Брылі і Валероны, усе „паразіты, грабежцы сялянскай зямлі, ды шырыцелі цемры“ у Польшчы могуць сабе спаць зусім спакойна, ня гледзячы на грозную „клясовую сялянскую палітыку“ гэтых павадыроў „Сялянскага Саюзу“...

Усе „сельсаюзьнікі“ — адным мірам мазаны!

У дзень адчыненьня „кангрэсу Сялянскага Саюзу“ яго павадыр пас. Домбскі (перакананы пілсудчык) пісаў, што „адзіны адпаведны шлях да перамогі сялянства ў Польшчы, гэта—шлях клясавай сялянскай палітыкі“, якую і будуць цьвёрда й паступова весьці павадыры „Сялянскага Саюзу“...

У справаздачы аб кангрэсе чытаем, што пас. Домбскі зрабіў „палітычны даклад“. Зрабіўшы агляд таго, што зрабіў урад марш. Пілсудскага (і мін. Мэйштовіча й Незабытоўскага?!) для сялянства, і паставіўшы рад далейшых дамаганьняў польскага сялянства—ў галіне замежнай і ўнутранай палітыкі, аратар „адносна да ўраду заняў становішча прыхільнае“. Газэты навет дадаюць; што ўчасьнікі кангрэсу—ў адказ на гэты вывад павадыра—„зрабілі маніфэстацыю—ў чэсьць п. Прэзыдэнта Рэспублікі і—**Старшыні ўраду**“.

Праўда, у далейшай дыскусіі міністрам Незабытоўскаму, Мэйштовічу і Станевічу рабілася шмат закідаў, а навет прынята рэзалюцыя аб іх адстаўцы; але ўсё ж той факт, што „да сучаснага ўраду кангрэс заняў становішча прыхільнае“, дый зрабіў яго старшыні гарачую маніфэстацыю, добра сьведчыць аб „клясавай сялянскай палітыцы“, якую маюць прадаўжаць сучасныя павадыры польскага сялянства.

Чым-жа яны горшыя за „нашых“?!

Заграніцай.

Сэсія Рады Лігі Народаў.

13 чэрвеня мае распачацца летняя сэсія Лігі Народаў—пад старшынствам Чэмбэрлена. На навестцы Рады — 34 справы, на разгляд якіх пойдзе, як думаюць, каля тыдня працы.

Англійскі флёт у Балтыцкім моры.

7 чэрвеня ў Копэнгаген (сталіца Даніі) прыбыла вялікая эскадра англійскага флёту ў складзе 30 ваенных караблёў—крэйсероў, мінаносцаў і падводных лодак. Эскадра мае зрабіць візыты ў рад балтыцкіх партоў.

Радавая прэса лічыць гэтую „візыту“ яўнай правакацыяй англійскага ўраду адносна да СССР.

Ізноў канфлікт Літвы з Ватыканам.

Як ведама, у Вільні ў хуткім часе мае адбыцца надзвычайная ўрачыстасьць: каранаваньне віленскай Вострабрамскай іконы Маткі Боскай—на каралеву Польшчы і Вялікага Княства Літоўскага.

Нота літоўскага ўраду пратэстуе проці дазволу, які даў рымскі Папа на гэткую каранацыю, бо апошняя зьяўляецца далейшым працягам палянізаваньня Літвы і Беларусі, асьвячаючы гэту „новую ўнію Польшчы з Літвою“.

Прычына зьмены ўраду ў Румыніі.

Нямецкая прэса падае запраўды ж сэнсацыйную вестку, што адстаўка румынскага прэм'ера Авэрэску выклікана ягонай замежнай палітыкай. Авэрэску стараўся абаперціся на Англію, якая хацела зрабіць з Румыніі сваю пакорную прыладу ў барацьбе з Радавым Саюзам. Вось-жа румыны рассудзілі, што Англія—далёка, а СССР — блізка, дык няма чаго аглядацца на далёкую дый віламі на вадзе пісаную помач Англіі. У выніку гэтага і узьняўся пратэст проці Авэрэску. Сам кароль скланіўся да таго пагляду, што йсьці на аброці ў Англіі—небясьпечна,—і Авэрэску мусіў падацца ў адстаўку.

Новы румынскі ўрад.

Місія праф. Іоргі ня мела пасьпеху. Кароль назначыў прэм'ерам нейкага „беспартыйнага“ князя Штырбэя, які ў працягу некалькіх гадзін стварыў новы ўрад. У склад новага ўраду „нацыянальнага аб'яднаньня“ адразу ўвайшло толькі 6 міністраў; рэшта была дабрана на другі дзень.

Цікаўна, што папярэдні прэм'ер, ген. Авэрэску, доўга не хацеў спаўняць волю караля — іосьці ў адстаўку; урад яго навет канфіскаваў газэты за весткі аб урадавым крызісе. Аж нарэшце кароль, не чакаючы на абяцанае прашэньне прэм'ера аб адстаўцы яго і ўсяго ўраду, назначыў новага прэм'ера—пры „жывым“ старым... На паседжаньне рады міністраў зьявіўся міністар каралеўскага двара—ужо з загадам караля безадкладна падацца ў адстаўку. Толькі тады „ўсяўладнаму“ прэм'еру прышлося выпусьціць з рук уладу...

Адным словам—парумынску...

Новыя чуткі аб паразуменьні Чанг Кай-Шэка з Чанг-Тсо-Лінам

З Пэкіна даносяць аб новым павароце спрытнага Чанг Кай-Шэка.—Быццам, разграміўшы ў саюзе з чырвонымі арміямі Ханькоўскага ўраду і ген. Фэнга ўвесь авангард Чанг-Тсо-Ліна, Чанг-Кай-Шэк увайшоў з ім у паразуменьне, каб... супольнымі сіламі пабіць усё чырвонае крыло кітайскіх арміяў, толькі што даўшае яму перамогу. Пэкінская тэлеграма сцьвярджае, што генаралы Чанг-Тсо-Ліна нездаволены новым „чырвоным“ саюзьнікам, але Чанг-Тсо-Лін быццам пастанавіў змусіць сваіх генаралаў да пакорнасьці.

Відаць, залішне спрытны Чанг-Кай-Шэк хоча гэткай тактыкай паступова пабіць абодва крайнія флангі кітайскіх арміяў, каб урэшце астацца—у цэнтры – адзінай кітайскай уладай.

Завастрэньне канфлікту між Англіяй і Эгіптам.

У англійска-эгіпецкіх стасунках наступіла далейшае завастрэньне. Англійскі „высокі камісар“ заявіў каралю Фуаду, што англійскі ўрад лічыць прапазіцыю эгіпецкага габінэту — асабліва ў справе палажэньня англійскіх войск у краі — нездаволіваючай Англію. Эгіпецкі ўрад доўга канфэраваў над англійскім адказам. Эгіпецкая прэса лічыць палажэньне вельмі напружаным. Думаюць, што калі англійскі камісар ня ўступіць, дык сучасны ўмераны ўрад выйдзе ў адстаўку, а новыя выбары—пад папулярным лёзунгам барацьбы за запраўдную незалежнасьць ад ненавіснай Англіі—дадуць парлямант больш актыўны і рашучы.

Дык барацьба толькі паглыбіцца ды пашырыцца.

Зьезд „Украінскай Грамады“

З польскіх газэт пакуль-што падаем весткі аб адбытым у Парыжу зьездзе „Украінскай Грамады“, якая неяк лучыць розныя кірункі ўкраінскай нацыянальна-палітычнай думкі. Ведамы дзеяч Шапавал, адзін з павадыроў украінскіх эсэраў, якія нядаўна йшчэ аднолькава варожа адносіліся як да Польшчы, так сама і да СССР, ды стаялі на грунце поўнай незалежнасьці, здабытай уласнымі сіламі,—зрабіў вельмі цікаўны даклад, з якога—паводле „Кур. Варш.“ — падаем галоўныя думкі.

Дакладчык стаіць за грунтоўную пераацэнку традыцыйнага аднолькавага адношаньня да Польшчы і да Расеі. Расейскае панаваньне, казаў дакладчык, прынесла ўкраінскаму народу ўсё-ж пэўныя карысьці. „Панаваньне Польшчы—адно толькі шкоду“. „У нацыянальных адносінах ня можна навет прыраўноўваць польскую палітыку да расейскай. Бо-ж палякі сіляцца перарабляць украінцаў на палякоў, і польская калянізацыя Украіны не раўнуючы больш грозная для ўкраінскага народу, чым панаваньне расейскае“.

Аканчальны вывад дакладчыка — такі: „Няма ніякага сумліву, што ў сучасным мамэньце галоўным ворагам культурна-нацыянальнага жыцьця ўкраінцаў ёсьць Польшча. Дык ўсе сілы ўкраінскага народу павінны быць скіраваны на абарону ад польскага наезду на Край“.

У далейшай дыскусіі выявілася прынцыповая згода ўсіх напрамкаў украінскай нацыянальна-палітычнай думкі ў адношаньні да гэтага вываду дакладчыка.

Адзін з аратараў асабліва заклікаў да таго, каб „адрозьніваць Расею ад Масквы“.—Ён казаў: „Расея—гэта-ж супольны твор усіх жывучых на прасторы яе народаў, у тым ліку і ўкраінскага. Украіна павінна проціставіць Расею—Маскве. Да таго-ж у гісторыі ўкраінска-маскоўскіх адносінаў ня трэба зьмешаваць палітыкі расейскага ўраду, варожай да ўкраінцаў, з расейскай грамадзкай думкай, прыхільнай наагул да ўкраінскага нацыянальнага руху“. У канцы сваей прамовы гэты аратар паставіў адкрыта пытаньне аб „Расейскай фэдэрацыі“, ды заявіў, што найважнейшая небясьпека для ўкраінцаў зьмяшчаецца якраз у заняпадзе ідэі „**Трыадзінай Расеі**“.

Гэты вывад падтрымалі і іншыя аратары, дадаючы, што ў сучаснай барацьбе Украіна ня можа весьці самагубнай вайны на два фронты: трэба выбіраць: з кім ды проці каго... „Дык — з маскалямі бараніцца ад палякоў“...

Да гэтых дыскусіяў кракаўскі „Час“ робіць гэткія ўвагі:

„Аддавацца надалей ілюзіям—няма сэнсу. Справа ясная: Пятлюра, Оскілка, Бачынскі—гэта ўсё магілы, трупы. Жыве Васыньчук. Шапавал выясьняе, узгадоўвае. Трафімчук пастанаўляе. Мілюков багаслаўляе. Але гэта не павінна выбіваць нас з раўнавагі ды зьнеахвочываць да працы пазытыўнай, чэснай, умацняючы -- бяз крыўды для іншых народаў — непарушнасьць нашых дзяржаўных граніцаў. Ня трэба толькі лёгкаважыць гэтыя перасьцярогі, трэба працаваць — бяз ілюзіяў“...

Бяз ілюзіяў з абодвух бакоў — вось і найлепей!

Да выбарау у гмінах.

Кожын дзень набліжае мамэнт выбараў у гмінныя самаўрады. І сілы, варожыя нашаму працоўнаму народу, ужо распачалі сваю працу дзеля абаламучаньня, запужаньня і апанаваньня сялянства.

У папярэднім нумары мы ўжо пісалі аб павлюкевічавых баламуцтвах. Мы пісалі аб адозьве створанага Павлюкевічам „Цэнтральнага Беларускага Выбарнага Камітэту на Віленшчыну і Наваградчыну“, які палохае сялян, каб не выбіралі за радных сьвядомых грамадзян, няўгодных пану старасьце. І сягодня мы можам толькі паўтарыць, што — калі нашы радныя мусяць быць такімі, як таго хочацца адміністрацыйным уладам, дык тады няма чаго і йсьці на выбары: хай ужо самі паны старасты назначаюць тых, хто ім люб, а сялянства пад іхнымі назначэньнямі не падпішацца!

Да выбараў заклікаюць і „сельсаюзьнікі“, ды таксама, як і Павлюкевіч, даюць дужа „цэнныя“ рады... У № 45 „Сялянская Ніва“ заклікае сялянства ісьці на выбарах **„адзіным нацыянальным фронтам“**. Як-жа разумець гэты заклік?

Ясна, што паны сельсаюзьнікі ўзышлі на дужа коўзкі шлях. Бо-ж на ўладжаным імі сёлета сьвяткаваньні ўгодкаў абвяшчэньня незалежнасьці Беларускае Народнае Рэспублікі, **на што ім быў дадзены дазвол польскай дэфэнзывай**, яны паказалі прыклад „**нацыянальнае еднасьці**“ сваей з... рэдактарам „Беларускага Дня“ Умястоўскім, з галоўнымі дзеячамі „полёнофільскага“ абозу — Мамонькамі, Косьцевічамі і ім падобнымі. І калі цяпер мы ізноў чуем гутарку сельсаюзьнікаў аб „нацыянальным фроньне“, дык ясна, што „фронт“ гэны мусіць абняць і ўсіх тых, з кім паны сельсаюзьнікі і хадэкі так „міла“ банкетавалі 25 сакавіка ў салі Жоржа ў Вільні. А чаму-ж выключаць з гэтага „фронту“ і „доктара“ Павлюкевіча з яго „тоже бѣлорусами“ з ведамае шулерні? Чаму не запрасіць і пана Вярнікоўскага, і пана Падбярэскага, і пана Валэйшу і іншых падобных паноў? Усе-ж яны — ня горшыя беларусы, за... ну, хаця-бы за пана Рагулю, які йшчэ так нядаўна на зьезьдзе настаўнікаў у Менску забараняў беларусам прамаўляць пабеларуску, трэбуючы, каб гаварылі выключна „на родном русском языкѣ“...

Вось-жа мы тут павінны перасьцерагчы нашае сялянства перад такім „мілым аб'яднаньнем“. Мы павінны сказаць проста і ясна, што „беларусы“, якіх будуць вясьці „собутыльнікі“ хадэкаў і сельсаюзьнікаў з банкету ў Жоржа, — гэта будуць яшчэ горшыя ворагі працоўнага сялянства, чым яўныя польскія нацыяналісты ці абшарнікі: гэта будуць **старасьцінскія прыслужнікі**, якія імем сялянства будуць пакрываць волю абшарнікаў і адміністрацыі. І такім кандыдатам даваць галасы на выбарах, хоць яны і беларусы, — **цяжкі праступак**. А калі сельсаюзьнікі заклікаюць усё-ж да такое „еднасьці“ ўсіх беларусаў (аб тым-жа піша і Павлюкевіч у сваей „Адозьве“!), дык ясна, што шляхі іх зышліся з шляхам, па якім ідзе Павлюкевіч і ягоныя кумпаны...

З гэтага вывад: выбіраць трэба за радных тых ці іншых сялянскіх прадстаўнікоў не за тое толькі, што яны беларусы, **бо і беларусы ёсьць розныя**. Выбіраць трэба людзей, **адданых справе працоўнага народу**; людзей, якія мо' й няўгодны пану старасьце, але ўгодны і маюць веру беларускіх масаў. Выбіраць трэба тых, хто будзе ў самаўрадзе бараніць інтарэсы сялянства, хто не паддаецца ані намовам, ані пастрахам нашых ворагаў, хто ідзе не рабіць сваю асабістую кар'еру на грамадзкім становішчы, **а служыць сваім выбаршчыкам**. І калі ў самаўрадзе сустрэнуцца нашы выбранцы з выбранцамі літоўскіх ці польскіх сялян, а мо' і з „сваімі“ беларускімі здраднікамі працоўных, — дык павінны ісьці не „адзіным нацыянальным фронтам“, з апошнімі, **а адзіным фронтам працоўных**.

Такіх людзей мы і павінны выбіраць, адкаснуўшыся з пагардай ад „адзінага фронту“ хадэкаў, сельсаюзьнікаў, паўлюкевічаўцаў ды ўмястоўшчыкаў.

Пагарда да работнікау.

Сельсаюзьнікі, стварыўшы з віленскай буржуазнай групай расейцаў „Беларуска-расейскі выбарны камітэт“, так паднялі нос уверх, што пазволілі сабе выявіць зусім непрызваітыя адносіны да беларускіх работнікаў места Вільні, на галасы якіх беларусы толькі і могуць тут спадзявацца пры выбарах у мястовую раду. І вось у апошнім нумары „Сялянскае Нівы“ гэныя прадстаўнікі буржуазнае ідэалёгіі пазволілі сабе заявіць, што створаны работнікамі-беларусамі Беларускі Выбарны Камітэт — „ананімны“, бо „ў складзе яго паданы асобы, якіх **ніхто з беларусаў ня знае і таксама ніхто ня ведае, хто ўкладаў гэты Камітэт**“.

Мы разумеем, што за „беларусаў“ паны Ярэмічы, Багдановічы й Більдзюкевічы лічаць толькі „добра апранутых“ інтэлігентаў ці больш заможных мяшчан, а ўсе „галадранцы“ — **работнікі — гэта паіхняму „ніхто“**. Вялікшае пагарды да пачынаньня нашых работнікаў, якія зусім самастойна — бяз „добра апранутых апякунаў“—стварылі свой камітэт раней за сельсаюзьнікаў, — выявіць трудна! І характэрна, што такую пагарду да працоўных выяўляе той самы пан Ярэміч, які да выбараў яго ў Сойм сам жыў з працы рук сваіх, як электраманцёр...

Хутка мяняюцца людзі, папаўшы з галіты — „у паны“!

Да Беларускага Грамадзянства.

Цяжкія гаспадарчыя варункі сялян вясною наагул, а тым больш у гэтым позьнім годзе, змушаюць адных сялян прасіць аб прыняцьці ў лік сяброў Банку і аб выдачы ім пазык, а другіх, якія раней атрымалі пазыкі і надышоў ужо тэрмін іх сплаты, пазбаўляюць магчымасьці зьвярнуць гэныя пазыкі ў вызначаны тэрмін. Такім чынам, для Банку стварылася няпрыемнае становішча, калі ён ня мае магчымасьці выдаць пазыкі сваім новым сябрам.

Наглядная Рада і Управа Банку, якія разглядалі стварыўшыяся варункі на сваім сумесным пасяджаньні 30 траўня г. г., пастанавілі зьвярнуцца з заклікам праз прэсу да сяброў Банку з просьбай аб акуратным звароце даўгоў, дзеля таго што акуратны зварот даўгоў зьяўляецца падставай нармальнага жыцьця і развіцьця Банку. Адначасна Наглядная Рада і Управа Банку заклікаюць тое беларускае грамадзянства, якое мае вольныя грошы, уносіць іх на перахоў у свой Банк на працэнты. Узносы прымаюцца ў злотых і далярах, злотыя перарахоўваюцца ў даляры і зьвяртаюцца ў далярах, або ў злотых па курсу даляра.

Управа Беларуск. Каапэрат. Банку.

ХРОНІКА.

Арышт вучня ў часе экзаменаў. Вучань Віленскае Беларускае Гімназіі, Салагуб, які быў засуджаны за палітычную справу на 9 месяцаў вастрогу, пасаджаны на Лукішкі дзеля адбыцьця кары акурат у сярэдзіне выпускных экзаменаў, якія здаваў у Гімназіі. Просьбы дырэкцыі Гімназіі аб дазволе Салагубу даканчыць экзамены і тады адбыць кару, ад якое ён і ня думаў ухіляцца, дагэтуль не далі вынікаў.

Пытаньне: каму і як магло-бы пашкодзіць, калі б Салагуб распачаў адбываньне кары цераз два-тры тыдні?

Новыя выданьні. Менскі Інстытут Беларускае Культуры прыслаў у Беларускае Навуковае Таварыства ў Вільні рад новых цікаўных выданьняў у беларускай мове. Паміж імі — чарговыя нумары журналу Цэнтральнага Бюро Краязнаўства **„Наш Край“**; дзесяты выпуск беларускае навуковае тэрміналёгіі — **„Тэрміналёгія Права“**, **„Палажэньне аб судабудаўніцтве БСРР“** і **„Папраўна-працоўны Кодэкс БСРР“**,—ды цэлы рад справаздаўчых выданьняў. Асабліва цікаўна справаздача Народнага Кам'сарыяту Земляробства БСРР (яна адна надрукавана чамусь парасейску): у ёй нязвычайна багаты матэрыял дзеля дасьледаваньня зямельных адносінаў у Радавай Беларусі—з вялізарнай масай цыфровых даных і статыстычныя табліц. Некаторыя кніжкі—пры вялікім фармаце — маюць звыш 500 старонак.

Адначасна ў Вільні атрыманы № 1 новазакладзенага літэратурнага журналу **„Узвышша“**. Яго выдае група паэтаў і літаратараў, якія выдзяліліся з „Маладняка“. **У** першай кніжцы **„Узвышша“** зьмешчаны творы Зьмітрака Бядулі, Кузьмы Чорнага, Ул. Дубоўкі, М. Лужаніна, П. Глебка, С. Дарожнага, Я. Пушчы, Крапівы, а з крытычных стацьцей — праф. Замоціна, Вазьнясенскага, Плашчынскага, Бабарэкі, Дубоўкі, ды інш. Паміж імі—пераклад стацьці Бухарына. Заканчывае сшытак Кнігапіс і Хроніка.

„Суд над трохпалёўкай“. „Суд“ гэны, які друкаваўся ў нашай газэце ў форме п'есы, гэтымі днямі выйдзе ў асобнай кніжацы.

Вельмі раім нашаму грамадзянству на вёсцы ставіць гэту п'есу на сцэне: гэта—дужа добрая жывая агітацыя на карысьць пераходу гаспадароў з трохпалёўкі да больш культурных спосабаў гаспадараньня.

Стан безрабоцьця ў Вільні. 1 чэрвеня ў Вільні гэтулькі работнікаў аставалася бяз працы:

гутнікаў—1, мэталістаў—259, валакністае прам.—18, іншых выкваліф.—980, невыкваліфікав.—1,388, земляробаў—305, інтэліг. праф.—1,289. Разам—4,787.

Характэрна, што лічба безработных інтэлігентных прафэсіяў дасягае звыш 25 прац. (чацьвертае часткі) ўсіх безработных наагул.

Камандант пастарунку — ў палоне. 7 чэрвеня ўвечары камандант паліцэйскага пастарунку ў Радашкавічах, Францішк Дрожджы, робячы службовы абход граніцы між стаўбамі 560 і 561, заблудзіўся і папаў на радавую тэрыторыю. Бальшавіцкія пагранічнікі ўзялі яго ў палон. Польскія ўлады Маладэчанскага пав. вядуць перагаворы аб звальненьні Дрожджы.

Афіцыяльны курс грошы на 1⁰ чэрвеня. Даляр—8 зл. 89 гр. Залаты рубель — 4 зл. 60 гр.

10./VI. на чорнай біржы ў Вільні за даляр плацілі 8,90. Зал. р. 4,70. Чырв. 3 дал. 90 цэн.

Карэспандэнцыі.

Ганьба нашай моладзі.

(Міхнавічы, Борка-Гічыц. гм., Горадз. пав.).

Прыкра і сумна робіцца на душы, жаль і роспач бярэ дзівячыся, як марна праходзяць дні, без актуальнае творчае культурнае працы. І астаецца вясковая моладзь у цемры, эгаістычнай распустнай цемры. Падчыркваю слова моладзь, бо ў каго-ж найхутчэй, як ні ў маладога пакаленьня, павінны адбівацца і адчувацца балючыя пытаньня жыцьця? Бо-ж досьць ужо праканаўчага часу і кожны зразумеў, што толькі ўласнымі сіламі на вёсцы, творачы саматугам культуру і здабываючы яе, можна адваяваць сабе лепшыя правы ў жыцьці. А наша вясковаі моладзь — інтэлігенцыя вёскі Міхнавіч думае наадварот. І астаецца пад сільным уплывам шкоднага зла і шантажу. Ен як ня вып'е каторы гарэлкі — то навет ня можа скакаць пад гармонік на вечарыне. Кожную па калейцы нядзелю яны, як кажуць „мусім“ зрабіць забаву і выпіць мінімальна 5—7 бут. гарэлкі.

Ініцыятарамі гэтай „асьветнай“ працы зьяўляюцца: 1) Кастусь Былы сын Арцема, 2) Рыгор Туркіневіч, 3) Гальяш Туркіневіч і 4) Піліп Жыгар. Ганьба і сорам вам, браткі, за такое п'янства. Заклікаю Вас спыніце гэту агідную цёмную праяву! То-ж, гледзячы на вас, будуць браць прыклад малодшыя школьнага ўзросту. Ня псуйце-ж іх кволых чыста-дзіцячых сумленьняў так, як вы ўжо сваё папсулі. Ляпей на гэтыя грошы, што прапіваеце і аддаецё на вечарыны, выпішце беларускіх карысных кніжак. Залажыўшы гурток Т-ва Бел. Школы, зрабіце бібліатэку-чытальню, то гэта будзе карысьней, як вашыя нікчэмныя гульні.

„Эрык“.

Спэктакль на вёсцы.

(Горадз. пав.).

Дзякуючы ініцыятыве, шчырай і ўпартай руплівасьці сябры Гуртка Т-ва Беларускае Школы ў вёсцы Ягневічах, Борка-Гічыцкай гміны, Янкі Сахарчука, каторы бясспынна, як праўдзівы культурны барацьбіт, патрапіў арганізаваць пры гуртку Т-ва Бел. Школы драматычныя гурткі здолеў пасеяць любоў і добрыя пагляды ў моладзі — да гэтай культурна-асьветнай працы.

І пасьля некалькіх рэпэтыцыяў была пастаўлена ў памешканьні школьнага будынку гэтае вёскі першы раз п'еса „У іншым няшчасьці шчасьце схавана“, другі раз была згуляна п'еса „Суд“ і трэці „Модны Шляхцюк“. Першы раз прызнацца, праўда, была наагул няўдача; з аднаго боку, было мала глядзельнікаў; а з другога, маладыя артысты ня былі саўсім пэўны сябе, што патрапяць добра цярпліва, выканаць свае ролі.

І праўда было ўражаньне слабае. Але саўсім ня тое выглядала другі і трэці раз— тут было захапліваючае ўражаньне ў глядзельнікаў, якіх прышло так шмат. Падняты дух з энтузіязмам і пэўнасьці за сябе ў кожнага артысты. Наагул другі і трэці раз гулялі вельмі добра, воплескам ня было канца. За апошнія разы выбралі каля 40 зл., на каторыя выпісалі сто (100) беларускіх кніжак у бібліатэку-чытальню пры гуртку Т-ва Бел. Школы. А цяперака маняцца ставіць на сёмуху „Паўлінку“, але ня дома, а паедуць на вёску Волю гэтай самай воласьці. Чэсьць і слава Вам, дарагія працаўнікі і працаўніцы, ступіўшыя на шырокае поле роднай беларускай культуры!

Не пакідайце, а пашырайце далей гэту добрую карысную працу! І табе шчырая падзяка, добры сябра, Я. Сахарчук, за тваю старанную працу, за тое, што ты не шкадуеш сваіх сіл і часу, а працуеш на карысьць народнай беларускай справы.

Надалей маняцца за даход ад спэктак-

Справа Сакко і Ванзэтті.

Тысячы і тысячы пратэстаў выносяць арганізаваныя працоўныя грамады ўсяго сьвету і ўся работніцкая прэса горача пратэстуе проціў выкананьня сьмяротнага прысуду над двумя работнікамі і работніцкімі дзеячамі ў Амэрыцы—Сакко і Ванзэтті.

Ужо 6 гадоў цягнецца гэтая чаканая справа—6 гадоў вісіць, як Дмоклаў меч, пагроза сьмерці над Сакко і Ванзэтті, і толькі салідарныя выступленьні працоўных сусьвету стрымліваюць амэрыканскую буржуазію ад выкананьня прыгавару.

Падаём тут справу Сакко і Ванзэтті, і няхай чытачы зрабяць самі вывады.

Судовы працэс проціў Сакко і Ванзэтті пачаўся 15 мая 1921 г., у Дэгмэн Масс. Пракуратура абвінавачывае іх у тым, што 15 красавіка 1920 г. у Бэйнітры Масс пяць азброеных бандытаў аграбілі ўрадніка і стаража аднэй кампаніі, забілі іх і ўцяклі, захапіўшы 15,776 даляр. Забойцамі, як сказана ў акце абвінавачаня, зьяўляюцца Мікалай Сакко і Баўтрамей Ванзэтті. Пра другіх учасьнікаў пракуратура па сёньняшні дзень нічога ня хоча сказаць.

Сакко і Ванзэтті арыштаваны 5 мая 1920 г. у Бронтон Масс і затрыманы за нашэньне аружжа без дазволу, а пазьней, як ведама, знайшліся сьведкі, якія казалі, што бачылі іх паміж учасьнікамі нападу ў Бэйнітры.

Звычайна да пазнаваньня за падозраных ставяць у прысутнасьці іншых асоб, але для работніцкіх дзеячоў гэта аказалася лішнім, і іх па адным паставілі перад сьведкамі, змушаючы адыгрываць ролю бандытаў.

Пракуратура паставіла 59 сьведкаў, а абарона 99. Найважнейшы сьведка пракуратуры, Марыя Сплейн, што працавала на фабрыцы, адкуль можна было бачыць мейсца нападу, паказвала, што бачыла рукі Сакко, і што гэта былі вялікія рукі. Але фактам ёсьць, што рукі Сакко маленькія—як у арыстакрата. У часе працэсу абарона гэтага факту ня выкарыстала і ня ведала таго, што Марыя Сплейн служыла ў паліцыі і сьведчыла так, як ей казалі. Гэта выявілася тады, калі яна пазнавала бандыта Морэльлі, як чалавека, якога бачыла ў самаходзе і пра якога казала, што гэта быў Сакко.

Амаль што такое-ж паказаньне было і другой работніцы з тэй-жа фабрыкі, нейкай Міс Дэўлін.

Сьведка Пэльцар ня мог пазнаць ні Сакко ні Ванзэтті ў часе іх арышту, але на расправе сьведчыў, што паміж бандытамі напэўна быў Сакко. Другія сьведкі паказалі, што Пэльцар казаў ім, што ён нікога так добра ня бачыў, каб мог пазнаць; іншыя сьведкі паказвалі, што ён схаваўся пад фабрычны стол, як толькі пачуў страляніну.

Работніца Леля Эндрус сьведчыла, што бачыла Сакко пад самаходам і што на'т да яго гаварыла. Але другая жанчына Мрс Кешпбэнн, што тады была з ёй, прысягала, што Мрс Эндрус да нікога не гаварыла, і што той чалавек, які сядзеў пад машынай, быў у іншай вопратцы, чым сьведка апісывала.

Карнэль Е. Гудрыдж, крымінальны праступнік, паказаў, што калі бандыты ўцякалі, адзін з іх пагразіў яму рэвальвэрам, і што гэта быў Сакко, якога яму паказалі... аж праз сем месяцаў пасьля забойства, — і ён пазнаў! Чатыры сьведкі паказалі пад прысягай, што зараз-жа пасьля забойства Гудрыдж казаў ім, што ня мог-бы пазнаць нікога.

Суд забараніў успамінаць аб крадзежы, да якой прызнаўся сьведка Гудрадж.

Сьведкі Коннэдсі і Кельлі прыглядаліся добра да бандытаў перад забойствам і гаварылі ўраднікам пракуратуры, што паміж імі Сакко ня бачылі. Але суду яны былі непатрэбны, а абарона ня ведала...

Паміж сьведкамі, якія пазнавалі Ванзэтті, быў нейкі Долбін, што бачыў самаход **за некалькі гадзін перад нападам**, недалёка ад таго мейсца, і што з паміж пяці бандытаў твар Ванзэтті ён добра запамятаў.

Стораж Ле Ванджы сьведчыў, што адзін з уцякаючых бандытаў пагразіў яму рэвальвэрам і змусіў прапусьціць праз шлях чыгункі, што шофэрам самаходу быў Ванзэтті (Ванзэтті ня ўмее кіраваць самаходам), а пракурор дадаў, што Ле Ванджы бачыў Ванзэтті.

Некалькі сьведкаў зьбілі паказаньні Ле-Ванджы, паміж імі Фаерман з Нью Гавэн Мэк Карті, які прысягаў, што стораж гаварыў, што апрача двух людзей і рэвальвэру ён больш нічога ня бачыў. 31 сьведак пад прысягай паказалі, што бачылі самаход і бандытаў, але паміж імі Ванзэтті ня было, а 13 сьведкаў прысягалі, што бачылі яго таго дня на вуліцы Браджватэр, далёка ад мейсца нападу, дзе Ванзэтті прадаваў рыбу.

Абвінавачаньнем проці Сакко была ...шапка, кіненая бандытамі. Гаспадар, у каторага працаваў Сакко, быццам раз бачыў тую шапку, у якой Сакко прыхадзіў на работу. Больш ніхто Сакко ў гэнай шапцы ня бачыў, ды яна яму, як памерылі, і ня прышлася.

Закідалі Сакко, што ён у дзень нападу ня быў на рабоце. Сакко быў у той дзень у італьянскім кансульстве, дзе хацеў атрымаць пашпарт для сябе і радні, што сцьвердзіў урадпік кансуляту, добра запамятаўшы Сакко, бо той замест маленькай фатаграфічнай картачкі, прынёс—вялікі партрэт!

Экспэрт сьведчыў, як сам пасьля прызнаўся, проці Сакко, каб палягчыць справу пракуратуры, хоць куля забойцаў не падыходзіла да рэвальвэру абвінавачанага.

У прамове да прысяжных судзьдзя Тэер клаў асаблівы націск на так-званае „пачуваньне віны“, калі абвінавачаны да віны не прызнаецца, але ў адказах няма тае сьмеласьці, якую мае нявінны (?).

Справа ў тым, што Сакко і Ванзэтті не задоўга да іх арышту быў патрэбны самаход, а пасьля арышту яны не хацелі казаць, на што ім быў патрэбны.

Не казалі праўды, вось дзеля чаго.

Гэта было ў час Пальшэраўскіх паходаў на работніцкі рух, калі ў Нью-Іорку паліцыя дэпартаманту справядлівасьці катаваньнямі змусіла сваю ахвяру, італьянскага рабочага Альфрэда Вальсэді, кінуцца з вакна 14 паверху на вуліцу. А мо' і сама яго выкінула.

Ванзэтті паехаў у Нью-Іорк, каб расследаваць гэту справу. Там адвакат парадзіў вярнуцца дамоў і схаваць усю лібэральную літэратуру, а так-жа, каб папярэдзіў таварышоў і знаёмых. Ванзэтті вярнуўся дамоў і, каб хутчэй справіцца, пашлі з Саккам у гараж наняць самаход.

Уласьніка гаражу паведаміла паліцыя, каб той сачыў за самаходам аднаго італьянца, бо на яго ёсьць падазрэньне. Калі Сакко і Ванзэтті прышлі за самаходам і прыпадкова выбралі самаход італьянца Гэода, дык уласьнік гаражу Джонсон, тайком сказаў жонцы, каб затэлефанавала ў паліцыю.

Сакко і Ванзэтті гэтага не заўважылі і вышлі.

Гэтае судовае забойства можна параўняць толькі з судовым забойствам Моонэя (Моожу) і Білінгса ў Каліфорніі ў 1915 г. Тады, таксама, як і цяпер, засудзілі, як забойцаў, зусім нявінных людзей.

Справа была такая подлая, што сам прэзыдэнт Вільсон умяшаўся, (а ён сэнтымэнтальным ня быў!) і паслаў на мейсца свайго мужа даверыя, каторы яму данёс, што пры помачы апарату да падслухіваньня даведаўся—з вуснаў самога судзьдзі,—што вінаваты ці не вінаваты, а вісець мусяць!..

А.

ляў залажыць і збудаваць Народны Дом, майстры самы. Добрая карысная думка, няхай Вам дапаможа добрая ваша воля, зьдзейсьніць яе. Няхай Вы паслужыце прыкладам для другіх вёсак.

„Эрык".

Першыя крокі.

(Пружанскі пав.).

На Вялікдзень — 25. V. г. г. Залескім Гуртком Т-ва Белар. Школы ў Рудніцкай воласьці быў зладжаны спэктакль у вёсцы Наскоў у школьным будынку. Згуляны быў жарт у аднэй дзеі „Зьбянтэжаны Саўка", пасьля чаго дэклямаваліся вершы беларускіх паэтаў. Публікі было поўная саля. Не зважаючы на дрэнную пагоду, папрыходзілі хлопцы і з далёкіх вёсак за 7 і 9 вёрст. Ня гледзячы на тое, што артысты нашы выступалі на сцэне першы раз, згулялі вельмі добра і зрабілі добрае ўражаньне на публіку. Вечар закончыўся танцамі, якія цягнуліся да познай ночы. Прысутныя былі вельмі здаволены і громам воплескаў падтрымоўвалі гульню нашых маладых артыстаў. Чысты даход з вечара пашоў на кніжкі і на бягучыя патрэбы Гуртка Т-ва Беларускае Школы. Дык вось як першыя крокі робяць нашы маладыя сілы! Хай і надалей яны прадаўжаюць сваю працу ў гэтым кірунку, а іншыя суседнія вёскі хай бяруць з іх прыклад. Пара і ім ужо адумацца і паадчыняць Гурткі Т-ва Беларускае Школы ў сваіх вёсках. Гэтым самым яны-бы падтрымалі працу Гуртка ў вёсцы Залесьсе, бо ім адным без падтрыманьня другіх працаваць на цэлую ваколіцу вельмі цяжка. Дык помніце, грамадзяне, што толькі супольнымі сіламі, скіраванымі на карысную працу, можна чагось дабіцца!

Сябра.

Праца ў нас пашыраецца.

(В. Вялікая Кракотка, Слонімскі пав.).

22 траўня ў нашай вёсцы адбыўся спэктакль. Пастаўлена была драма Галубка ў 4-х актах „Апошняе спатканьне". Апрача сяброў Т-ва Беларускае Школы, прысутных было больш як 50 асоб. 28 траўня адбылося памінаньне паэта Максіма Багдановіча з прычыны дзесятых угодкаў яго сьмерці. Тут прачытана была лекцыя на тэму: „Жыцьцё і творства Максіма Багдановіча". Цікава адзначыць, што пасьля лекцыі староста прыслаў паперку, у якой кажа, што дзеля таго, што лекцыя была публічная, а ня толькі для сяброў Т-ва Бел. Школы, трэба прасіць у старасты дазволу на лекцыю, што толькі паведаміць мала.

Хочучы ўзмоцніць сваю працу матэрыяльна, мы зьвярнуліся з лістамі ў Амэрыку. Адзін ліст напісалі „Форду", а другі сваім землякам. „Форд" адказаў нам, што з такімі лістамі, як наш, зьвяртаецца да яго шмат хто, і што ўсіх іх здаволіць ён ня можа. А на другі ліст атрымалі лепшы адказ, тут відаць братэрскія сэрцы нашых землякоў адгукнуліся на наш кліч, бо пішуць яны, што ўжо сабралі па падпіснаму лісту 20 даляраў і 70 цэнтаў і што хутка вышлюць гэтыя грошы нам.

Хутка манімся паставіць новы спэктакль, хочам згуляць „Паўлінку" і „Заручыны Паўлінкі". Добра было-бы, каб з Вільні нам больш п'есаў падкінулі, як „Суд", „Гурток" і іншыя п'есы. Зьбіраемся арганізаваць хор і аркестр. Але і на гэтым праца наша ня спыніцца, як выканаем гэта, яшчэ далей пойдзем.

Працаўнік.

З Таварыства Беларускае Школы.

Паход проці дэклярантаў і Беларускай культурна-асьветнай працы на мясцох ня спыняецца.

Ня раз мы ўжо пісалі аб тых надужыцьцях, якія робяцца мясцовай адміністрацыяй у адносінах да змаганьня нашага Народу за сваю родную школу і культурна-асьветнае працы наагул. Гэтым мы хацелі зьвярнуць на падобныя факты ўвагу вышэйшых уладаў і тых кругоў польскага грамадзянства, якія носяцца з думкамі аздараўленьня атмосфэры для нашае культурна-асьветнае працы.

Друкаваліся факты надужыцьця яшчэ з мэтай зьвярнуць на іх увагу беларускага грамадзянства і перасьцерагчы яго перад бясправ'ем, якое робіцца ня раз на мясцох, асабліва ў адносінах да тых, што склалі дэклярацыі на ўрадавую Беларускую Школу.

Ня гледзячы на тое, што за зьмяшчэньне фактаў ня раз былі сканфіскаваны беларускія газэты, наносячы пры гэтым вялікія матэрыяльныя страты — мы проста змушаны друкаваць і надалей такія факты. Прымушаны, бо надужыцьці супроць беларускае культурна-асьветнае працы на мясцох затапляюць наш край цэлай хваляй надалей, бо, як відаць, у многіх мясцох розныя паны паставілі сабе заданьне ўняважніць за ўсякую цану тыя тысячы дэклярацыяў, што зложаны былі беларусамі на ўрадавую беларускую школу. Няхай урэшце зьвернуць увагу на ніжэйпаданыя факты польскія цэнтральныя ўлады, а таксама і тыя кругі польскага грамадзянства, што на словах суляць нам свабоднае разьвіцьцё беларускае школы і беларускае асьветы наагул.

Да Галоўнае Управы Т-ва Бел. Школы.

ЗАЯВА.

Жыхароў вёскі Гулі, Жосьнянскай воласьці, Пастаўскага павету.

„Жыхары нашае вёскі злажылі дэклярацыі на беларускую школу. Інспэктар выслаў польскага вучыцеля Берняка Язэпа, які хацеў рабіць нейкія справкі, але бацькі адказалі, што жадаюць таго, што і ў зложаных дэклярацыях. Нядаўна прыяжджаў у вёску нашу Пастаўскі інспэктар сам. Сабраў ён бацькоў у школу і пачаў іх вызываць па аднаму і закідаць такімі пытаньнямі: Дзе бралі дэклярацыі? Хто пісаў іх? Хто падгаварваў да гэтага? Дзякуючы таму, што перад гэтым толькі што адбыліся вобыскі і арышты ў зьвязку з ліквідацыяй Грамады — сяляне нашы былі вельмі напужаныя, ня ведалі што казаць і згаджаліся на прапазыцыю інспэктара адмовіцца ад беларускай школы і ўтварыць двуязычную".

Дык, як відаць, тут былі задаволены абедзьве стараны: інспэктар Пастаўскага павету быў задаволены, што ўдалося яму ўняважніць дэклярацыі зложаныя на беларускую ўрадавую школу, а сялян, хоць і грызла сумленьне за тое, што адракліся яны ад сваей роднай школы, але за тое яны былі пэўны, што цяпер ім ужо ня будуць больш пагражаць арыштамі ды рэпрэсіямі. Але на гэтым заява не канчаецца:

„Падпісалі зроблены інспэктарам пратакол і папрасілі, каб быў адчынены трэці аддзел, бо ў нашай вёсцы толькі два аддзелы, а трэці мусіць хадзіць за 4 вярсты ў в. Слабаду. Інспэктар даў сваю згоду. 27.V вучыцелька нашае школы Мар'я Наўрочка хадзіла з солтысам па хатах і казала бацьком, што трэба кожнаму падпісацца на падаваных ёю паперках, што тады будзе адчынены трэці аддзел і што тады дзеці ня будуць хадзіць у Слабаду. Бацькі згаджаліся на гэта. (Што-ж, вучыцелька, якая нясе сьвятло і праўду, хіба не ашукае! Рэд). За няпісьменных распісваліся дзеці, а за некатарых расьпісваўся солтыс, ставячы пры гэтым імя таго, за каго ён расьпісваўся. На другі дзень пачалі хадзіць чуткі, што вучыцелька ашукала сялян, што падсунула ім падпісаць дэклярацыі на польскую школу. Згаварыліся, каб пайсьці да яе і папрасіць, каб паказала паперку, на якой расьпісваліся сяляне, і каб вытлумачыла, што азначае гэта паперка. Так і зрабілі. Але вучыцелька адказала: „Я Вас не ашукала, Вам будзе трэці аддзел. Ой, як мне надаела гэта школьная праца! Хай-бы яны прапалі лепш усе гэтыя школы! А паперкі тыя я паказаць не магу, бо здала ўжо іх на пошту". Але, калі мы пашлі на пошту і даведаліся, ці была там вучыцелька і ці здала пакет — дык нам адказалі, што ня відзелі ў вочы ні вашай вучыцелькі ні яе пакету. Вучыцелька на нас яшчэ хацела памсьціцца. За што ня ведаем. Яна пашла на пастарунак і заявіла, што нашы сяляне ў дзесяцёх прышлі да яе ў памешканьне, з кулакамі дамагаліся дэклярацыяў і хацелі пабіць яе. А хутка дваіх з нас паклікалі на пастарунак і сьпісалі пратаколы"... Далей ідуць просьбы даць належную раду ў гэтай справе і подпісы.

А цяпер з другога кутка: вёска Ганькі, Кастравецкае вол., Слонімскага пав. Селяніна гэтай вёскі Таўлая Янку арыштавалі з дня 15-га студзеня. Хутка на яго імя прышоў пакет з Вільні. Пошта данясла аб гэтым каманданту пастарунку, які вызваў Таўлая з турмы, пашоў з ім на пошту, каб зьняць пакет і тут-жа, вырваўшы з рук Таўлая распячатаваў яго. Аказалася, што там былі школьныя друкі, беларускія кніжкі і сяброўскія білеты для сяброў Гуртка Т-ва Белар. Школы. Не знашоўшы нічога больш, камандант зноў запячатаваў пакет і паслаў у Слонім да старасты. Пасьля колькі грамадзяне вёскі Ганькі не стараліся, колькі не прасілі каманданта і старасту, каб зьвярнулі ім пачку з Галоўная Управы Т-ва Беларускае Школы — нічога не памагло. А бяз друкаў і білетаў яны ня могуць працаваць.

А вось яшчэ пякнейшы абразок: З ліста Гуртка Т-ва Белар. Школы ў в. Салакоўшчына, Браслаўскага пав.: „....Гурток у нас ужо зусім стаў на ногі. Бібліятэка-чытальня таксама пачала працаваць, як трэба. Адным словам праца йшла ўжо зусім добра. Але хутка да нас сталі хадзіць вельмі часта паліцыянты з суседняга пастарунку. Ня было дня, каб іх ня прышло двух, трох, а то і чатырох. Прыходзячы ў нашу бібліятэку, яны прыказвалі нам нішчыць нашы кнігі, кажучы: „żucajcie te brudy do pieca"! Пасьля пачалі страшыць матку загадчыка бібліятэкі-чытальні, што, калі ён не адмовіцца ад сваей працы, дык сына яе пасадзяць надоўга ў вастрог. Матка спужалася, пастрыгла па сваей несьвядомасьці сяброўскі білет сына і прыказала кнігі забраць з хаты, пагражаючы, што інакш яна іх спаліць. На другі дзень прышлі паліцыянты і да сэкрэтара і сказалі яму, што трэба ўжо яму адмашыраваць на Лукішкі. Хацелі ісьці таксама і да старшыні, але яго ў гэты час ня было дома. Дык тады загадалі прысьці на другі дзень на пастарунак і зьліквідавацца. І так мы змушаны былі пайсьці на другі дзень на пастарунак, аддаць свае апошнія тры білеты і спыніць сваю працу.

Такіх прыкладаў можна было-бы прывясьці яшчэ шмат, на што не хапіла-бы тут месца. Дык абмежымся яшчэ аднэй заявай на канчатак.

Да Галоўнае Управы Т-ва Бел Школы. ў Вільні.

ЗАЯВА.

Жыхароў вёскі Крывой, Пасынскае воласьці, Бельскага пав.

Даводзім да ведама Галоўнае Управу Т-ва, што чатыры паліцыянты Арляанскага пастарунку, з якіх нам ведамы п. Дзяхцярскі і Кнопка, прышлі ў нашу вёску 21/III г. г. якраз на пярэдадні адчыненьня бібліятэкі-чытальні і пачалі трэбаваць ад нашага Гуртка Т-ва, каб аддалі ім беларускія кніжкі, грошы, што сабраліся ад сяброўскіх складак, білеты Т-ва і ўсе паперы, якія толькі мы маем у беларускай мове. Яны цьвердзілі, што ўсё гэта нелегальнае і, што, калі мы не аддамо — дык зробяць вобыск. Мы на гэта пачалі пратэставаць, апіраючыся на тое, што на днях якраз мы атрымалі паперку ад старасты, дазваляючую нам распачаць працу на культурна-асьветнай ніве. Але на гэта паліцыянт Дзяхцярскі сказаў: „Mnie obojentne, co wy mówicie, czy do ściany czy do mnie mówicie, a ja swoje znam". Ен жа напісаў пратакол, перапісаў усе беларускія кніжкі і трэбаваў, каб мы падпісаліся, што аддаем бібліятэку добраахвотна (sic Рэд.). На нашы пратэсты ён пагражаў ведамымі артыкуламі і кратамі. Ясна, што на пратаколе ніхто не падпісаўся, бо кожны ў гэтай бібліятэцы меўся знайсьці ў будучыні сьвята і спакой для сваей душы.

Ня гледзячы на ўсе пратэсты, паліцыянты зрабілі сваё і забралі наступныя рэчы: Беларускую бібліятэку, 1 статут і 1 інструкцыю Т-ва, ліст ад Старасты, даючы дазвол на працу. За білетамі сяброў Т-ва Беларускае Школы хадзілі па ўсей вёсцы па хатах і, хто не даваў, таго лаялі розна і навет самі шукалі ў памешканьнях. Білеты Т-ва забралі ўсе за выняткам наступных нумароў: 2358, 2362, 2381, 2385. Колькі разоў мы дамагаліся ў паліцыі аддаць нашае, але на жаль кожны раз бескарысна. Камандант кажа, што гэта не яго справа, а старасты, а да старасты нам самім цяжка дабіцца. Таму просім Галоўную Управу зрабіць адпаведныя крокі перад уладамі, каб зьвярнулі нам усё тое, што забралі ад нас паліцыянты.

Сцьвярджаем усе гэтыя паступкі і сьведчым гэта сваімі падпісамі. Сяляне вёскі Крывой: Кандрацюк Надзея, Сымон Гарыла, Семянюк Рыгор, Янка Раманка, Фадзей Ігнацюк, Васіль Асіпюк, Васіль Раманюк, Васіль Раецкі, Янка Вязоўскі.

Дык вось як пастулаюць з аддзеламі легальнай арганізацыі, якая зацьверджана міністэрствам і дзейнасьць якой дазволена на тэрыторыі ўсей Польскай Рэспублікі.

На канчатак хацеў-бы яшчэ раз зьвярнуцца да беларускага сялянства, якое, дзякуючы сваей несьвядомасьці і застрашанасьці, стае ахвяраю прыведзеных тут надужыцьцяў. Грамадзяне! Будзьце асьцярожнымі, не паддавайцеся на прыманку вучыцялёў, інспэктароў і розных паноў і паўпанкоў. Помніце, што яны і надалей будуць імкнуцца да таго, каб уняважніць дэклярацыі, якія склалі Вы на ўрадавую беларускую школу. Не падпісвайце ніякіх паперак, якія Вам будуць прапанаваць гэтыя паны, пакуль не даведаецеся, што азначаюць гэтыя паперкі. Калі самі не разумееце—папрасіце свайго чалавека, які добра пісьменны, каб ён Вам вытлумачыў, ці трэба падпісаць ці не і што азначае гэна паперка. Ведаеце, што, складаючы дэклярацыі на беларускую школу, Вы паступілі зусім па закону; ведайце, што культурная праца праз Т-ва Белар. Школы зьяўляецца легальнаю і законнаю і ніхто ня мае права забараніць Вам вясьці яе. Калі вас хтось страшыць за культурную працу, не зьвяртайце на яго ўвагі і стойце на сваім, бо ён робіць няпраўна і йдзе проці закону. Помніце, што справядлівасьць і вышэйшыя ўлады мусяць стаць на Вашай старане ў імя закону, бо Вы ж поўнапраўныя грамадзяне Польскай Рэспублікі. Помніце, што, ідучы на розныя пастрахі і прыманкі, Вы самі сябе бічуеце і забіваеце свой адраджэнскі рух.

Дык будзьце-ж стойкімі! —віч—

Водгукі 10-х угодкаў сьмерці Максіма Багдановіча.

(Глыбокае).

Памінаньне 10-х угодкаў ад дня сьмерці Максіма Багдановіча.

Глыбоцкім Акружным Т-вам Беларускае Школы ў дзень 2-га чэрвеня зладжана памінаньне не абытнага нашага песьняра і шчырага сына нашае Бацькаўшчыны — Максіма Багдановіча. На сьвяткаваньні, ня гледзячы, што па незалежным ад Т-ва прычынам аб сьвяце абвешчана ня шырака і што ў дзень кірмашны кожны заняты сваімі асабістымі справамі, прысутных было каля 80 асобаў, пераважна з вёскі. Пасьля высьненьня, хто быў і чым быў М. Багдановіч, памяць яго ўшанавана ўставаньнем. Потым адчытаны рэфэрат: „Жыцьцё і творчасьць М. Багдановіча". Кожная паасобная частка рэфэрата ўзмацнялася чытаньнем яго твораў, характэрызуючых М. Багдановіча, як паэта патрыёта—„Пагоня", як філёзафа, „Сонэт", як служку красы „Чуеш гул" і іншыя.

Узаключэньне прадэклямавана некалькі яго вершаў і пажадана, каб кожны беларус у сваей хаце на палічцы меў поўныя творы Багдановіча, каб разнасілася і ўкаранялася краса яго паміж сынамі Беларусі.

Уражаньне на прысутных гэта сьвяткаваньне, здаецца, было дужа добрае і моцнае.

Тутэйшы.

Сход Глыбоцкае Акружное Управы Т-ва Белар. Школы м. Глыбокае.

У нядзелю 8-га траўня г. г. адбыўся гадавы сход сяброў Глыбоцкага Акружнога Т-ва Беларускае Школы. Прысутных на сходзе было 39 сяброў ад гуртоў Т-ва. Сходам разгледжаны наступныя пытаньні: Гадавая справаздача Управы аб яе дзейнасьці; Справаздача Наглядная Рады; Справа сяброўскіх складак; Выбары Управы і Рады.

Як відаць з справаздачы, ня гледзячы на дужа цяжкія варункі працы: розныя перашкоды, безграшоўе, адсутнасьць сталых працаўнікоў і г. д., за год істнаваньня Т-ва ахвярнасьцяй актыўных працаўнікоў яго яму ўдалося зладзіць 13 спэктакляў-вечарынаў, 1 вечарыну з скокамі, 1 лекцыю па каапэрацыі, сабраць 202 дал. на адбудову гмаху гімназіі, абгледзіць сцэну ў Народным уласным доме, закласьці бібліятэку і ў шмат-кратных выпадках дапамагчы жыхарам вокругу пры складаньні дэклярацыяў інспэктару на ўрадавую беларускую школу і заяваў на прыватную.

Выбрана Управа, якая складаецца з 6 сяброў: старшыня В. Скурка, заступнік старшыні—А. Плескачэўскі, скарбнік—С. Майсеёнак, заступнік—Хвёдар Казачок, сэкрэтар—Мядзёлка К. заступнік—Атрахімовіч.

У Наглядную Раду: старшыня Ярковец, В. Шарабайка, М. Шарабайка, Я. Храпавіцкі, Зьм. Рэдзька.

Па заканчэньні сходу адбыўся спэктакль-вечарына, на якім былі прысутныя ўсе сябры сходу. Згулялі „Страхі жыцьця". Скокі пачаліся Лявоніхай. Тым і другім сябры гуртоў, відаць, былі моцна задаволены і прасілі аб дапамозе зладзіць спэктаклі па вёсках.

Тутэйшы.

Грамадзкая ахвярнасьць.

Глыбоцкая Акружная Управа Т-ва Беларускае Школы шчыра дзякуе сябрам Галавачоўскага Гуртка Скідэльскай вол., Гарадзенскага пав., за іх ахвяру ў суме 650 зл. на адбудову гмаху для гімназіі ў Глыбокім. Гэта першая ахвяра пасьля тых няшчасьцяў, што пранесьліся над нашымі ўстановамі, відавочна паказуе, што ніякія сілы ня здолеюць спыніць сьвядомасьці і нашае салідарносьці ў нашым нацыянальным адраджэньні.

Таксама шчыра дзякуем і нашым братом у Чыкаго, якія сабралі па падпісному лісту ад дня 19/XII 1926 г. № 50, праз Андрэя Татарына 33 даляры 25 цэн. і банку ў Чыкаго (Schff Trust et Saning Bank) за 5 дал. Верым у нашу працу, у нашу салідарнасьць і спадзяемся, што нашы браты, дзе бы яны не знаходзіліся, не адракуцца ад сваей Бацькаўшчыны і будуць заўсёды ёй памагаць.

Управа.

Усячына.

Тэлеграфны кабэль у 1.380 кілёмэтраў.

Леташняй восеньню, пасьля сямігадовай працы, закончана пракладка тэлефоннага сухапутнага кабеля па лініі Нью-Іорк—Чыкаго. Даўжыня кабеля—1.380 кілёмэтраў. Гэта самы доўгі тэлефонны сухапутны кабель.

Толькі шостая частка яго пракладзена пад зямлёй, рэшта-ж праходзіць у паветры і трымаецца на 36.000 мачт. Па гэтаму кабелю можна весьці адначасна 250 тэлефонных гутарак і перадаваць 500 тэлеграм. Кабель мае ў таўшчыню 67 міліметраў і важыць 16.000 тон. Праводка яго каштавала 50 мільёнаў рублёў.

Чалавек на дне акіяну.

Чалавек увесь час імкнецца на дно акіяну дзеля вывучэньня яго прыроды і багацьцяў. Пасьля імпэрыялістычнай вайны тэхніка ў гэтым напрамку значна пасунулася наперад, але ўсьпешная і бясьпечная праца магла весьціся на глыбіні ня большай, як 150 мэтраў. Тэхнічная думка не магла задаволіцца гэтым дасягненьнем, і зараз у Амэрыцы апрацоўваецца праэкт пабудовы стальнога цыліндра, які дасьць магчымасьць дасьледваць дно акіяну на глыбіні ў 10 разоў большай, чымся існуючыя да гэтага часу апараты—да 1.600 мэтраў.

Рэдактар-Выдавец: Марыя Гічан.

Друкарня Я. Левіна, Вільня, Нямецкая 22.